

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2324	16 juni 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 42/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2324, d.d. 16 juni 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCH FöderATIE

42/92

(Afgesloten 161200 JUN 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in de omgeving van de hoofdstad van Bosnië-Herzegovina, Sarajevo, zijn gisteren enige tijd geluwd. Dit houdt waarschijnlijk verband met het initiatief van de leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, die vorige week een eenzijdig bestand aankondigde en zijn steun betuigde aan de pogingen van de VN om de luchthaven van Sarajevo open te stellen voor humanitaire hulp. Gedurende het afgelopen weekeinde stemden ook de Bosnische strijdkrachten, die uit Moslims en Kroaten bestaan, in met een bestand, dat een basisvoorwaarde vormt voor de daadwerkelijke openstelling van het vliegveld onder VN-auspiciën.

ter plaatse maakten melding van een coöperatieve Servische houding. Zo is een Servisch militair tot liaisonofficier in het VN-hoofdkwartier benoemd en werden twee VN-militairen uitgenodigd om zich te vestigen in een Servisch steunpunt. Karadzic riep alle Servische strijdgroepen op zich onder bevel te stellen van de bevelhebber van de Servische strijdkrachten in Bosnië-Herzegovina, de voormalige JNA-generaal Mladic.

Het onderlinge wantrouwen tussen de strijdende partijen is echter nog groot. Zo kon nog geen overeenstemming worden bereikt met de Servische strijdgroepen in de bergen rond Sarajevo over de -in het kader van het VN-vredesvoorstel vereiste- terugtrekking van hun zware artillerie, waarmee de afgelopen maanden voortdurend beschietingen zijn uitgevoerd op de stad en het vliegveld. Bij de Moslims en Kroaten bestaat met name vrees voor Servische plannen om Sarajevo uiteindelijk op te delen in gescheiden sectoren, die door de drie etnische milities dienen te worden beheerst.

Inmiddels zijn echter weer nieuwe beschietingen gemeld rond Sarajevo. Het initiatief zou in dit geval vooral zijn uitgegaan van de Bosnische strijdkrachten. Reeds vooraf had de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken, Siladzic (Moslim) gesteld dat het Servische bestandsvoorstel slechts tactische doeleinden diende en geen stand kon houden. Siladzic herhaalde in dat verband zijn eerdere verzoek om militaire interventie in zijn republiek. Met name vroeg hij om Amerikaanse luchtaanvallen op de Servische stellingen rond Sarajevo.

In de overige delen van Bosnië-Herzegovina was geen sprake van een opvallende vermindering van de gevechten. Zo werd hevige strijd gemeld in het noordelijk grensgebied met Kroatië rond Derventa. Volgens een Servische melding zou bij deze plaats een Kroatisch gevechtsvliegtuig van het type MiG-21/FISHBED een bombardement hebben uitgevoerd. Kroatië is inderdaad in het bezit is van een operationeel vliegtuig van dit type, overgevlogen door een naar Kroatië overgelopen JNA-vlieger. Het is echter vrijwel uitgesloten dat Kroatië, indien het in staat is dit toestel in gevechten in te zetten, momenteel zou besluiten tot inzet ervan in Bosnië-Herzegovina, omdat dit de betrokkenheid van reguliere Kroatische strijdkrachten bij de strijd in die republiek zou bevestigen.

In het westen van Bosnië-Herzegovina zouden de Serviërs aanvallen hebben uitgevoerd met als doel de militaire controle over de beide Krajina's (de gebieden rond Knin in Kroatië en Bihac in Bosnië-Herzegovina die een

aaneengesloten Servisch gebied vormen) te consolideren. Ook wezen VN-functionarissen op voortdurende pogingen van Kroatische strijdgroepen in Herzegovina om de door hen beheerste gebieden etnisch te "zuiveren" van Serviërs. Hiermee zouden zij de weg vrij willen maken voor de eventuele aansluiting van deze gebieden bij het naburige Kroatië. De JNA maakte melding van een versterking van Kroatische eenheden rond Trebinje in het zuidoosten van de republiek met zware artillerie. Trebinje zelf is in handen van de Serviërs, maar in het omliggende gebied zijn Kroatische strijdgroepen actief.

Volgens een melding van het (pro-)Servische persbureau TanJug worden momenteel in Moslimrepublieken van de voormalige Sovjet Unie vrijwilligers geworven voor de Bosnische strijdkrachten. Daarbij zou de voorkeur uitgaan naar Afghanistan-veteranen en voormalig personeel van de binnenlandse veiligheidstroepen. De financiering zou geschieden door particuliere instellingen in het Midden-Oosten en de vrijwilligers zouden worden opgeleid in Oostenrijk en Hongarije. Volgens deze melding zou een soortgelijke recruteringsplaatsvinden voor Kroatië. Hoewel het denkbaar is dat Moslims uit andere delen van de wereld steun verlenen aan hun geloofsgenoten in Bosnië-Herzegovina, lijken de meldingen van TanJug zeer onwaarschijnlijk. Vermoedelijk moeten zij vooral worden gezien als pogingen om de "islamitische dreiging" tegen Servië te onderstrepen.

Internationale vredesinspanningen

De voorzitter van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië, Carrington, heeft voorgesteld het overleg tussen de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina te hervatten. In dit kader toonde hij zich bereid naar Sarajevo te reizen als het vliegveld van die stad weer opengesteld is. Overigens verwierp Carrington pogingen om "de kaart van Bosnië-Herzegovina opnieuw te trekken". Hiermee keert hij zich zowel tegen pogingen tot afscheiding van de door Serviërs beheerste delen van de republiek alsook tegen de gemelde overeenkomst tussen de Serviërs en Kroaten in de republiek om Bosnië-Herzegovina op te delen.

Het jongste EG-overleg over de mogelijke erkenning van Macedonië, gisteren in Luxemburg, heeft niet geleid tot overeenstemming. Zoals bekend blokkeert Griekenland erkenning van deze voormalige Joegoslavische republiek onder de naam Macedonië, omdat met deze benaming impliciet aanspraak zou worden gemaakt op het gelijknamige gebied in Noord-Griekenland. Macedonië blijft echter een eventuele andere benaming voor de republiek afwijzen, omdat dit volgens president Gligorov de oorlog in Joegoslavië een nieuwe dimensie zou kunnen geven en de weg zou kunnen openen voor aanspraken van buurrepublieken (Bulgarije, Servië) op Macedonisch grondgebied.

Overigens riep de EG Servië op om mee te werken aan een politieke oplossing voor de tegenstellingen in de voormalige autonome provincie Kosovo, die wordt bevolkt door een door Servië onderdrukte Albanese meerderheid. De EG verwierp echter in dit verband eenzijdige veranderingen van de grenzen. Hiermee keert zij zich tegen erkenning van de onafhankelijkheid van Kosovo, die de Albanezen vorige maand eenzijdig hebben uitgeroepen.

Kroatië

Ook in delen van Kroatië werd de afgelopen dagen weer melding gemaakt van gevechten. Zo zouden schotenwisselingen hebben plaatsgevonden bij Karlovac, Slavonski Brod, Sibenik en Dubrovnik. Bij laatstgenoemde stad zouden Servische strijdgroepen een deel van het terrein dat zij vorige week bij Kroatische aanvallen hadden prijsgegeven, hebben heroverd. De JNA uitte vrees voor Kroatische infiltratiepogingen bij Erdut, aan de Servisch-Kroatische grens.

Er zijn aanwijzingen dat de Kroatische strijdkrachten voorbereidingen treffen voor nieuwe militaire initiatieven, vermoedelijk gericht tegen de door Serviërs gedomineerde delen van de republiek. Reeds enige tijd is sprake van een toename van de intensiteit van de Kroatische militaire activiteiten in met name West-Slavonië. Het betreft echter tot op heden relatief kleinschalige operaties.

Zoals reeds eerder gemeld, heeft de Kroatische regering voortdurend onderstreept alle "Servische" gebieden desnoods met eigen militaire middelen te willen heroveren. Volgens haar dient het VN-vredesplan uiteindelijk te leiden tot herstel van het Kroatische gezag over die gebieden. Zij heeft om die reden onvrede geuit met het optreden van UNPROFOR, dat zich in eerste instantie richt op de volledige demilitarisering van de getroffen gebieden (UNPA's).

Een grootschalig offensief van Kroatische zijde zou echter elke basis voor de VN-vredesinitiatieven wegnemen en de Kroatische internationale positie ernstig verzwakken. Daarom moet worden aangenomen dat de Kroatische regering pas tot een dergelijke stap zal overgaan indien zij ervan overtuigd is dat het VN-vredesplan niet tot de door haar gewenste oplossing kan leiden. Vooralsnog zal zij zich waarschijnlijk beperken tot relatief kleinschalige operaties, vooral ter verbetering van het Kroatische moreel en de populariteit van president Tudjman.

De Kroatische minister van Defensie Susak heeft onlangs een toename in Kroatische militaire activiteiten in Slavonië toegegeven, maar daarbij aangetekend dat deze alleen plaatsvonden in gebieden buiten de UNPA's, die recentelijk waren ontruimd door de JNA. Hij onderstreepte dat Kroatië zich aan het VN-vredesplan zal houden en in dat kader onder meer haar strijdkrachten wil terugtrekken tot achter de overeengekomen demarcatielijnen. Hij noemde echter de aansluiting van (voormalige) JNA-militairen in de UNPA's bij de lokale Servische politie, met als doel te ontkomen aan de verplichting tot terugtrekking uit het gebied, een probleem dat UNPROFOR diende op te lossen. Hiermee onderstreepte hij dat Kroatië nog steeds weinig vertrouwen heeft in het vermogen van UNPROFOR om het VN-vredesplan daadwerkelijk uit te voeren.

De Canadese UNPROFOR-eenheid die in Sarajevo zal worden gelegerd indien het vredesplan van de VN met betrekking tot die stad zal worden uitgevoerd, is afkomstig uit UNPA-West (West-Slavonië). Vooralsnog is voorzien dat het naburige Argentijnse bataljon het vrijgekomen gebied mede zal bestrijken. Dit zou dus neerkomen op een verzwakking van UNPROFOR in West-Slavonië, waarvan Kroatische strijders eventueel gebruik zouden kunnen maken voor infiltraties.

President Tudjman heeft gepleit voor de vorming van een confederatie tussen Bosnië-Herzegovina en Kroatië. Hij stelde dat zijn land geen territoriale ambities ten opzichte van de buurrepubliek heeft, maar dat een confederatie de positie en rechten van de Bosnische Kroaten moet beschermen. Hij pleitte overigens ook voor bescherming van de rechten van de Serviërs in Bosnië-Herzegovina. De Kroatische vice-premier Tomac heeft gisteren gesteld dat Bosnië-Herzegovina en Kroatië overwegen een defensieverbond te sluiten, gericht tegen de Servische agressie. Volgens Tomac zijn Tudjman en zijn Bosnische ambtsgenoot Izetbegovic voorstander van een dergelijk pact. Hierbij werd aangekondigd dat op grond van een dergelijk pact reguliere Kroatische troepen zouden kunnen worden ingezet in de buurrepubliek. Reeds nu zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van Kroatische militairen in Bosnië-Herzegovina. De Kroatische regering heeft echter gesteld dat het hier om vrijwilligers gaat en de inzet van reguliere Kroatische eenheden in Bosnië-Herzegovina ontkend.

Servië/Montenegro

De afgelopen dagen hebben opnieuw grootschalige demonstraties plaatsgevonden tegen het bewind van de Servische president Milosevic, die verantwoordelijk wordt gehouden voor de sancties tegen Servië en de gevolgen daarvan voor de crisis in de republiek. Opvallend was dat met name door de intelligentsia is deelgenomen aan deze demonstraties. Ook de Servisch-orthodoxe kerk heeft het afgelopen weekeinde opnieuw opgeroepen tot het aftreden van Milosevic.

Inmiddels is bekend gemaakt dat de Servische oppositie de grootschalige demonstraties die voor zondag a.s. waren aangekondigd indien Milosevic deze week geen ontslag zou nemen, heeft geannuleerd. De oppositie zou van mening zijn dat Servië een regering van nationale eenheid nodig heeft met deelname van alle politieke krachten. Dit besluit vormt een overwinning voor de gematigde vleugel binnen de oppositie, die de weg wil vrijmaken voor een dialoog met de regerende socialistische partij.

Het parlement van de nieuwe Servisch-Montenegrijnse federatie heeft de Serviër Cosic gekozen tot president van dit staatsverband. De verkiezing was een formaliteit, omdat de enige andere officiële kandidaat, de Secretaris-Generaal van de Montenegrijnse Socialistische partij, zich had teruggetrokken. Cosic is een nationalistisch schrijver die ten tijde van Tito een bekende dissident was. Zijn politieke ervaring is gering. Naar verwachting zal de Servische president Milosevic, met wie Cosic banden heeft, in de praktijk de hoofdrol spelen in de nieuwe federatie.

De president van Kosovo, Rugova, die door Servië niet wordt erkend, heeft verzocht om voedselhulp voor het gebied. Hij wees erop dat de gevolgen van de economische sancties tegen Servië en Montenegro met name voelbaar zijn in Kosovo. Overigens verklaarde hij zich in beginsel bereid tot een dialoog met de Servische regering over de status van Kosovo, mits deze zou plaatsvinden onder EG- of VN-auspiciën en in overeenstemming met "Europese criteria". Het is uitgesloten dat Servië op dit verzoek zal ingaan.

Conclusie/vooruitzicht

Hoewel het afgelopen weekeinde onder VN-auspiciën overeenstemming was bereikt over een nieuw bestand, zijn de gevechten rond Sarajevo nog niet definitief beëindigd. In andere delen van de republiek is zelfs nauwelijks sprake van een vermindering in de strijd. De kans op vruchtbaar politiek overleg tussen de etnische groeperingen in Bosnië-Herzegovina blijft klein. Tegen deze achtergrond is de verdere uitvoering van de VN-vredesinitiatieven met betrekking tot Sarajevo, waarvoor een duurzaam staakt-het-vuren een basisvoorwaarde is, nog allerminst verzekerd.

Recente uitspraken van onder meer de Kroatische president Tudjman geven aan dat Kroatië streeft naar nauwe samenwerking met de Bosnische regering op politiek en defensie-gebied teneinde de belangen van de Bosnische Kroaten effectief te kunnen beschermen.

Ondanks aanwijzingen dat Kroatië de militaire operaties tegen de door Serviërs beheerste delen van de republiek wil intensiveren, is een grootschalig offensief op korte termijn onwaarschijnlijk. Kleinschalige operaties, zeker buiten de UNPA's, blijven echter tot de mogelijkheden behoren.